

LOUIS MICHEL ALS EU-VOORZITTER IN HAVANA

Dooi in de Cubaans-Europese betrekkingen ?

Louis Michel, de Belgische minister van Buitenlandse Zaken, was eind augustus voor driedaagse besprekingen in Havana. Doel van Michels missie : de relaties tussen de Europese Unie en Cuba nieuw leven inblazen. Sinds 1996 zitten de Europees-Cubaanse betrekkingen in een impasse. Het bezoek van Louis Michel was op de eerste plaats een poging om tot een nieuwe politieke dialoog te komen tussen beide partners. Oxfam-Nieuws was ter plaatse en volgde het bezoek van nabij.

In 1996 trachtte de toenmalige Europese commissaris voor Noord-Zuid-betrekkingen, de Spanjaard Manuel Marín, de Cubanen een aantal voorwaarden aan te praten om tot een duurzaam ontwikkelingsakkoord te komen. Cuba was toen het enige land in Latijns-Amerika, waarmee de EU geen dergelijk akkoord had. Een Europees diplomaat verklaarde destijds over Marín dat "hij zich op de eerste plaats had laten leiden door eigen Spaanse electorale belangen". Eind 1996 brachten de verkiezingen de rechtse premier José Maria Aznar aan de macht in Madrid. "En Marín beseftte niet dat je de Cubaanse leiders in het openbaar geen voorwaarden moet opleggen, waardoor ze gezichtsverlies zouden leiden," aldus deze diplomaat.

Europees-Cubaanse breuk

In tegenstelling tot wat de meeste kranten meldden in de marge van Michels bezoek aan Havana, was het niet de Cubaanse overheid die de politieke dialoog met Europa destijds heeft afgebroken. Het klopt dat Cuba begin 2000 een missie van de Trojka (de toenmalige, de voorgaande en de latere voorzitter van de EU) had afgeblazen. Maar net voordien had de EU Havana stevig geprovoceerd door aan te kondigen dat de Trojka in Cuba de dialoog zou hervatten om aan de hand van deze gesprekken te beslissen of het land al dan niet lid kon worden van de Conventie van Cotonou, de hernieuwde ACP-conventie (1). Indien Havana niet op zeer korte termijn toegevingen zou doen op het vlak van de mensenrechten en het éénpartijsysteem, zouden enkele EU-landen weigeren Cuba op te nemen in de ACP-club. Maar vóór het vertrek van de Trojka-missie hadden twee EU-lidstaten echter al laten doorschemeren dat ze hoe dan ook tegen het Cubaanse lidmaatschap zouden stemmen, goed wetende dat een uiteindelijke beslissing hierover unanimité vereist. Havana bedankte voor de Trojka-missie, want zo oordeelden de Cubaanse leiders, de EU had geen enkele reden om hen andere criteria op te leggen dan de andere (en potentiële) ondertekenaars van het nieuwe Verdrag van Cotonou. Cuba had trouwens al aangekondigd de Conventie van Cotonou in zijn bestaande vorm volledig te onderschrijven.

'Gemeenschappelijke houding'

De "Gemeenschappelijke Houding" van de EU tegenover Cuba vormt sinds 1996 een ander struikelblok. In wezen gaat het hier om een Europees voorwaardenbeleid : eerst moet Cuba toegevingen doen en pas dan kan het hulp krijgen van de EU. Een meerderheid van EU-lidstaten wil van deze 'Gemeenschappelijke Houding' af, omdat ze elke toenadering in de weg staat en in tegenstelling is met de bilaterale relaties van de meeste EU-lidstaten met Havana.

Het bezoek van Louis Michel moet tegen deze achtergrond worden gezien. Michel beseft dat de volgende EU-voorzitter (in januari neemt Spanje de fakkel van België over) niet in staat zal zijn om de Europees-Cubaanse betrekkingen te verbeteren. Het succes ervan zal echter niet afhangen van België of Cuba. De Amerikaanse ambassade heeft tot de dag van Michels vertrek enorme druk uitgeoefend op Buitenlandse Zaken om vooralsnog af te zien van deze reis. Spanje deed zijn best om dit bezoek af te schilderen als een puur Belgisch initiatief. Londen, het traditioneel bruggenhoofd van de VS in Europa, wilde er evenmin van weten en de rechtse Italiaanse premier Berlusconi toont zich steeds meer een trouwe bondgenoot van Bush en Aznar. De Europese Commissie stuurde een Deense waakhond mee en had zich vooraf negatief uitgelaten over het initiatief van Michel. Onder dit slechte gesternte vertrok Louis Michel naar Havana en verklaarde bij zijn aankomst dat hij de Cubanen niet de les kwam lezen. Doelstelling van zijn missie was om Cuba alsnog op te nemen in de conventie van Cotonou en de "Gemeenschappelijke Houding" van de EU te veranderen. Zonder onmiddellijk resultaat te verwachten, voerde Michel eerder verkennende gesprekken met Fidel Castro en minister van Buitenlandse Zaken, Felipe Roque. Over de concrete inhoud van de gesprekken lekte weinig uit. Beide partijen verklaarden dat er voldoende gemeenschappelijke basis bestaat om dit initiatief verder te zetten. Volgens de EU-delegatie ligt de bal nu in het kamp van de Cubanen. Wat dat precies betekent, is onduidelijk. Louis Michel verwacht in ieder geval "een signaal van de Cubanen" om de overige EU-landen over de streep te trekken. Gaat het om één of meerdere signalen? En wat is het verschil tussen een signaal en een voorwaarde ?

Mensenrechten

In 1996 heeft de EU een aantal voorwaarden gesteld aan Cuba om tot een ontwikkelingsakkoord te komen. Dezelfde voorwaarden werden geformuleerd voor de toetreding van Cuba tot de Conventie van Cotonou. Grosso modo komt dit erop neer dat Cuba instemt met de westerse analyse van de mensenrechten. De EU wil dat Cuba

de conventies over de politieke en burgerlijke rechten en de sociale en economische mensenrechten ondertekent. De weerstand van Cubaanse overheid hiertegen heeft onder meer te maken met het feit dat ze het onderwijs niet zomaar aan de katholieke kerk wil uitbesteden. Een andere voorwaarde is de situatie van de politieke gevangenen (een 250-tal volgens de EU). In het verleden eiste de EU de vrijlating van deze gevangenen. Een andere traditionele eis is de afschaffing of minstens een moratorium op de doodstraf. Waarbij uiteraard de vraag rijst of de EU deze voorwaarde ooit gesteld heeft aan de VS, die jaarlijks tientallen malen meer mensen executeren in hun gevangenissen. Vorig jaar kregen de Cubanen nog een nieuwe voorwaarde te slikken : ze moeten het 'internationaal terrorisme' veroordelen (om Spanje tevreden te stellen inzake het ETA-terrorisme). In feite weet de EU dat het inzake mensenrechten in Cuba beter gesteld is dan in vele andere landen van de Derde Wereld. De Europeanen weten dat maar weinig landen hetzelfde sociaal- economisch niveau halen dan Cuba. Off the record bevestigen Europese politici dat er in Cuba geen patroon bestaat van systematische schendingen van de mensenrechten.

Cuba is bereid hierover te praten met de EU, maar aanvaardt niet dat er met verschillende maten en gewichten wordt gemeten om bijvoorbeeld te kunnen toetreden tot de Conventie van Cotonou. De beste garantie voor enig succes van de missie van Louis Michel is wellicht dat ook de EU enkele signalen geeft aan de Cubanen. Zo zou Europa er goed aan doen te laten blijken dat het een van de

VS onafhankelijke buitenlandse politiek voert. De laatste jaren is echter alleen het tegendeel gebleken. De "Gemeenschappelijk Houding" is er gekomen onder druk van Stuart Eizenstat, in 1996 de gezant van de VS-regering. Het is een publiek geheim dat Washington zeer zware druk heeft uitgeoefend om Cuba niet toe te laten tot de Conventie van Cotonou. Ieder jaar stemmen de EU-leden in de VN-Mensenrechtencommissie in Genève voor een (door de VS geschreven) Tsjechische resolutie, die Cuba veroordeelt omwille van de 'systematische schendingen van de mensenrechten'. In mei 1998 ondertekende de EU het verdrag van Birmingham waarmee ze instemde met het belangrijkste uitgangspunt van de wet Helms-Burton, namelijk dat de Cubanen, tijdens de beginjaren van hun revolutie, illegaal nationalisaties zouden hebben doorgevoerd.

Onafhankelijke Europese koers

Indien het de EU echt menens is om de relaties met Cuba te verbeteren dan moet het akkoord van Birmingham

zonder verwijl naar de vuilnisbak worden verwezen. De EU moet Cuba toelaten tot de Conventie van Cotonou op dezelfde voorwaarden als de andere leden. De EU zou ook de Cubanen de belofte kunnen doen om zich in de VN-Mensenrechtencommissie niet langer te laten leiden door de brutale politieke chantage van de VS. Nu de VS-burger - sinds de controversiële verkiezing van George Bush tot president - begint te beseffen dat de Cubaanse ballingen in Miami een buitensporige macht hebben over hun president, nu de crisis totaal is binnen de anti-Castristische Fundacion Nacional Cubano-Americana (sinds de onverkwikkelijke zaak Elian) en de heft van de leden ontslag nam (2), is voor Europa de tijd rijp om de VS-president te confronteren met zijn eigen tegenstellingen. Ook voor de geloofwaardigheid van de EU is het noodzakelijk een onafhankelijke buitenlandse politiek uit te stippelen. Het dossier Cuba is hiervoor een ideale gelegenheid. Misschien was het daarop wel dat Fidel Castro allusie maakte, toen hij zei dat een betere relatie

Foto : Eric de Mildt

met Cuba meer in het belang van de Europeanen dan van de Cubanen is.

Xavier Declercq

(1) De ACP-conventie of de Conventie van Lomé uit 1975 is een associatieverdrag tussen de Europese Unie en inmiddels 78 ontwikkelingslanden uit Afrika, het Caribisch gebied en het gebied van de Stille Zuidzee.

(2) De zaak Elian Gonzalez zorgde in 2000 voor opschudding in de VS : deze negenjarige Cubaanse jongen was met zijn moeder naar de VS gevlucht. De moeder was bij deze vluchtpoging omgekomen. De vader van Elian Gonzalez eiste dat zijn zoontje terug zou keren naar Cuba. Ondanks een maandenlange agitatie van de uiterst rechtse ballingengemeenschap in Miami ging de VS-regering in op de eis van vader Gonzalez en de Cubaanse regering. Elian mocht terug naar huis.

Cuba